

10.08.2022

Asia: VN/4165/2022

## **Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä ja maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta**

### Lausunnonantajan lausunto

#### **Yleiset huomionne rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annettavasta laista.**

Pirkanmaan liitto toteaa, että rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annettava laki on keskeneräinen. Varsinaisen tietojärjestelmän käytännön toteuttamiseen sekä vaikutuksiin liittyy niin paljon epävarmuutta, että lausuminen vain sinänsä hyvien tavoitteiden ja tahtotilojen pohjalta on käytännössä mahdotonta. Kokonaisuus ei ole sellaisessa vaiheessa, että lainsäädäntötyö voisi edetä. Vaikka teknisen toteutuksen reunaehdoja ei olekaan tarkoituksenmukaista esittää laissa, Pirkanmaan liitto ei pidä lain vaikutusten arviointia uskottavana, ennen kuin käytännön sovelluksesta on yksityiskohtaisempaa, mieluiten pilotoitua tietoa.

Jotta toivottuja prosessihyötyjä voidaan saavuttaa, tulee rakennetun ympäristön tietojärjestelmän tukea myös kuntien ja maakuntien suunnittelutyötä ja tiedontuotantoa – ei vain sen säilömistä ja hakua. Tämä näkökulma on Pirkanmaan liiton näkemyksen mukaan syytä ottaa vahvemmin huomioon tietojärjestelmän jatkokehittämisessä.

#### **Yleiset huomionne maankäyttö- ja rakennuslakiin esitetyistä muutoksista.**

Pirkanmaan liitto korostaa, että tällä lakimuutoksella ollaan vain muuttamassa maankäyttö- ja rakennuslain kohtia, joilla varmistetaan kaavojen digitaalisuus sekä yhteentoimiva tietomallimuoto. Muutoksilla ei saa olla välillisiä vaikutuksia suunnittelusisältöön.

Pirkanmaan liitto huomauttaa, ettei lain pykälässä 29 säädetä maakuntakaavan sisällöstä, jolloin se on syytä poistaa myös lainkohdan otsakkeesta. Samassa pykälässä mainitaan, että tietomallimuodon lisäksi maakuntakaavan kaavakohteet ja -määräykset esitetään valtakunnallisesti vakiomuotoisena kartalla. Pirkanmaan liitto pitää valtakunnallista yhteen toimivaa tietomallia kannatettavana lähtökohtana, mutta vastustaa vaatimusta valtakunnallisesti vakiomuotoisesta kartasta. Tietomalli antaa mahdollisuuden harmonisoida myös visuaalinen esitystapa, mutta vaatimus karttaesityksen vakiomuotoisuudesta rajaa maakunnan omaa päätäntävaltaa maakuntakaavan tarkoituksenmukaisesta esitystavasta. Yhä jatkossa monelle käyttäjälle jokin muu kuin tietomalli tulee olemaan ensisijainen kaavan tarkastelumenetelmä.

Pirkanmaan liitto pitää tärkeänä, että laki tunnistaa myös jatkossa maakuntakaavoissa annettavat suojelumääräykset. Nämä on nyt jätetty pois lain pykälästä 30. Pirkanmaan liitto muistuttaa, että tässä lakiesityksessä ei ole määrä tehdä sellaisia muutoksia, jotka vaikuttavat kaavalliseen sisältöön. Lakiluonnoksen perusteluissa mainitaan, että ”maakuntakaavat sisältävät usein sanallisia suunnittelu-, rakentamis- ja suojelumääräyksiä, joiden esittäminen kartalla ei ole tarkoituksenmukaista”. Pirkanmaan liitto on vahvasti eri mieltä asiasta. Juuri suunnittelu-, rakentamis- ja suojelumääräykset on kriittistä esittää kartalla, jotta niillä on aitoa ohjausvaikutusta ja ne voidaan kohdentaa mahdollisimman yksiselitteisesti. Mahdollisuus yleismääräysten antamiseen tulee myös säilyä.

Nykyinen kaavamerkintäasetus on tarkoitus kumota ja korvata uudella kaavamääräyksiä koskevalla asetuksella, jolloin ympäristöministeriöllä säilyy mahdollisuus ohjata maakuntakaavoihin sisältyvien kaavakohteiden ja -kaavamääräysten esitystapaa. Pirkanmaan liitto korostaa, että asetusta laadittaessa tulee varmistaa maakuntien liittojen osallistuminen koko prosessin ajan.

### **Yleiset huomionne koko esitysluonnoksesta.**

Tietomallipohjainen vakiomuotoinen suunnittelu voi tosiasiallisesti vaikuttaa myös suunnittelusisällön mahdollisuuksiin ja rajoituksiin. Pirkanmaan liiton näkemyksen mukaan lakimuutospäätönsä käytännön soveltamisesta on liian vähän tietoa, jotta tällaisia muutoksia voitaisiin tunnistaa.

Maakuntakaavan strategisuus ja yleispiirteisyys ovat korostuneet läpi kaavoitus- ja rakentamislain valmistelun. Tämä tarkoittaa, että yhä enenevässä määrin maakuntakaavan keskeinen sisältö koostuu suunnittelumääräyksistä, suunnittelusuosituksista, tavoitetilojen esittämisestä sekä myös suojelumääräyksistä. Pirkanmaan liiton käsityksen mukaan uudistuksessa on kiinnitettävä paremmin huomiota siihen, miten tällainen suunnittelutieto on yksiselitteisesti ja helposti saatavissa myös tietomallipohjaisessa kaavajärjestelmässä. Uudistuksen kärkenä vaikuttaa olevan varsin tekninen ajatus paikkatietopohjaisen sijaintitiedon saatavuudesta, kun kaavoituksen keskeisin merkitys on kuitenkin sen ohjaavassa sisällössä. Kaavoitus ei ole vain viivoja kartalla, vaan sen tietosisältö on oleellisesti rikkaampi.

Maankäyttö- ja rakennuslaki, uusi rakentamislakiesitys sekä laki rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä asetuksineen muodostavat erittäin vaikeaselkoisen kokonaisuuden. Pirkanmaan liiton näkemyksen mukaan kokonaisuutta olisi syytä viedä eteenpäin hallittuna kokonaisuutena, jossa keskinäiset yhteydet olisi tuotu kirukkaasti esiin. Kyseessä on sekä yhteiskunnan että yksilöiden kannalta erittäin merkittävä lakikokonaisuus, jonka on tärkeää olla harkittu ja mahdollisimman yksiselitteinen. On parempi edetä hitaasti ja varmasti, kuin vaikutuksiltaan epäselvällä ja selvästi vaillinaisella esityksellä.

## **Rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annettava laki**

### **Ovatko ehdotetun lain 5 §:ssä mainitut alueidenkäytöstä tallennettavat tiedot mielestänne kattavat?**

Tietolista on kattava. Pirkanmaan liitto haluaa kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että laki tunnistaa ensisijaisesti kaavakohtaisen tiedon järjestelmän pohjana, kun tietomallipohjaisen suunnittelun perimmäisenä ajatuksena on tunnistaa kaavakohteita, ei kaava-alueita. Lisäksi

Pirkanmaan liitto toteaa, että kansalaiselle tulee olla täysin selvää, millaisesta oikeusvaikutuksesta kunkin merkinnän kohdalla on kyse, kun hän käyttää tietojärjestelmää. Koska prosessit ovat pitkiä, tulee fyysisesti päällekkäisten tietojen olla selvästi erotettavissa toisistaan.

Esityksestä ei selviä, miten maakuntakaavan kaksivaiheinen ehdotusvaihe otetaan huomioon tietojärjestelmässä.

Pirkanmaan liitto toteaa, että kaavasuunnittelun aikana tuotetaan runsaasti niin paikkatietomuotoista kuin muutakin suunnittelutietoa, joka ei lopulta päädy kaavaan. Tietomallia jatkokehitettäessä onkin syytä tarkastella myös tällaisen suunnittelutiedon hyödyntämisen mahdollisuuksia puhtaan kaavatiedon varastoinnin rinnalla.

#### **Huomionne ehdotetun lain 13 §:ssä mainituista julkisessa tietopalvelussa jaettavista tiedoista.**

Ei kommentoitavaa.

#### **Huomionne ehdotetun lain 14 §:n perusteella muulle kuin viranomaiselle teknisen rajapinnan avulla luovutettavista tiedoista (luonnos valtioneuvoston asetuksesta).**

Ei kommentoitavaa.

### **Muut huomiot**

#### **Huomionne koko esitysluonnoksen vaikutusarvioinneista.**

Vaikutusten arviointi perustuu pääasiassa lain tavoitteisiin, ei sen toteutumiseen. Pirkanmaan liiton käsityksen mukaan erityisesti vaikutukset kuntiin on arvioitu puutteellisesti. Muun muassa Kuntaliitto on nostanut näitä puutteita esiin.

#### **Muut mahdolliset huomionne esitysluonnoksesta?**

Pirkanmaan liitto haluaa tuoda esiin, että ympäristöministeriön lakivalmistelussa on merkittäviä puutteita keskeisten osallisten mahdollisuuksissa antaa lausuntonsa. Ympäristöministeriön antama lausuntoaika on kohtuuttoman lyhyt ja sijoittuu pääosiltaan heinäkuulle. Se on suorastaan kunnallista demokratiaa halveksuva. On yleisesti tiedossa, että juhannuksen jälkeen kuntien ja kuntayhtymien kirjaamot ja päätöksentekuelimet jäävät pääsääntöisesti kesätauolle heinäkuun loppuun asti. Näin ollen valtaosalla kunnista ja maakunnista ei ole ollut mahdollisuutta käsitellä näin merkittävää lausuntoa oman demokraattisen päätöksentekojärjestelmänsä puitteissa.

Vastaavan menettelyn ongelmat on nostettu myös aiemmin esiin ympäristöministeriön muun lakivalmistelun yhteydessä. On ymmärrettävää, että lakiesityksiä halutaan viedä eteenpäin vielä nykyisen hallituskauden puitteissa, mutta se tulee ottaa huomioon valmisteluajataulussa – ei karsimalla osallistumismahdollisuuksia. Lisäksi Pirkanmaan liitto toistaa jo edellä lausunnossa esiin tuodun näkemyksen, että lakiesityksen aidot vaikutukset ovat vielä niin epävarmalla pohjalla, ettei lainvalmistelua tule jatkaa tällä aikataululla.

Pirkanmaan liitto korostaa, että jatkossa ympäristöministeriönkin lausuntoaikojen tulee noudattaa hyvän hallinnon periaatteita.

Scarpellini Elisabet  
Pirkanmaan liitto